

НАША НІВА

Цэна асобнага нумэру 5 кап.

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул., № 29.
Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцай: на 1 г.—4 р. на 6 мес.—2 р. 3 мес.—1 р. Перамена адрэсу—20 кап.
Абвесткі прыймаюцца на апошняй старонцы па 20 кап. за лінейку малымі літарамі Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланыя у рэдакцыю, павінны быць чытабельна напісаны с праўдзівай фаміліяй і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжа падпісаць прозвішча разам с фаміліяй, хто на захочэ каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Рэдакцыя пакідае за сабой права папраўляць і ўкарышчываць прысланыя рукапісы і аўтарам назад іх не звертае.

Год X.

27 Лютага 1915 г.

№ 8

На прадвесні.

У мамэнты вялікіх здарэнняў сусветнай вагі дасьеваюць і выяўляюцца патрэбы і жаданьня народаў, скрытыя датуральна ў глыбіні душы народнай. Здаецца, што жыццё несвядома творыць акурат тое, аб чым думаюць, чаго жадаюць сотні і тысячы людзей. Гэтак зліваюцца ў вадно думкі і быт, ідэі і паступкі.

Пад той час, калі страшэнны пажар вайны абхапіў чужы ўвесь сьвет, калі гэтак скоры і неспадзеяна зьмяняюцца граніцы аграмадных дзяржаў, — у нашым штодзённым жыцці гэтак сама пачынае нешта зьмяняцца. Людзі некалькі больш свядома пачынаюць глядзець на сьвет, на людзей, на сябе. Аткаідаюць тое, што йшчэ ўчора здавалася ім важным, цэнным, і творачы новыя цэннасьці, новыя думкі-ідэі.

Многа ахвяр забірае вайна. Здаецца, бытвым жыццём аднаго чалавека ня мае ўжо цаны, калі навакол гінучы тысячы. Тымчасам выходзіць наадварот: грамадзянства, бадай, ніколі гэтак сур'ёзна не адносілася да асобы чалавека, да яго індывідуальных асобнасьцей, як цяпер.

І гэта—справедліва: хто астаецца жывым пасля сусветнаго змаганьня, той будзе далей тварыць жыццё народаў, той будзе ўгадываць новыя пакаленьні. У тых новых пакаленьнях — уся надзея народаў. Вось і трэба іх ўгадваць так, каб у іх развіліся і буйна расцьвілі ўсе іх творчэскія сілы, каб іх індывідуальныя асобнасьці не загінупі, а стварылі ў жыцці нашым нешта новае, нешта нежданае, незагаданае.

Вось і выходзіць на верх справа школы народнай, справа прасьветы.

Старая школа не глядзела на тое, што ў ёй вучацца розныя дзеці, што нельга да ўсіх падхадзіць таксама, нельга наламаваць іх душы да адной меркі. Эстонца і латыша, літвіна і беларуса, украінца і жыда — ўсіх іх, ня глядзячы на зусім асобныя душы ў гэтых народаў, сучасная школа вучыць паводдуг таго-ж спосабу і ў гэтай жэ мові, як чыстакроўных расейцоў.

З вайной збудзілася ў народах Расей надзея на лепшую будучыну. Усе закраталіся, ўсе ўскалыхнуліся, спадзяючыся перамен у сваім жыцці. І хаця на гэтым

ішчэ не чуто,—адна справа, справа навукі ў школе ўжо зыйшла з мёртваго мейсца.

Пачуў патрэбу асьвежыць нашу школу новы міністэр народнай прасьветы. Вайна навучыла іначэй глядзець на развіццё культуры шырокіх народных мас, паказала, што ў цяперашняй школе нельга і гутарыць аб культурнай рабоці. Вось, міністэр першым чынам склікаў у Петраград папачыццель у сьх вучэбных округоў на нараду.

Ужо вядома, аб чым яны радзіліся. Трэба казалі папачыццель, выгнаць з школы стары дух. Трэба, каб школа папраўдзі развівала сваіх вучняў, каб яны, выходзячы з яе, патрапілі самі развівацца, жыць сабой—незалежна ад нікога, стварыць свое жыццё сваімі рукамі. Патрэбны да гэтаго і новыя кніжкі, і новыя спосабы навучаньня. Трэба дапусьціць для «інородцоў» навукі ў іх роднай—матчынай мові.

Так кажуць папачыццель. Толькі ад слоў да дзела—вялікі крок. Дый як будзе спаўняцца тое, аб чым гэтак пекна кажуць, згадаць ня лёгка!

Гэтак, дагэтуль німа ведама, ці ўрэшці дадуць права ў школе нашай роднай беларускай мові. Німа ведама, бо яе ня ўсе нават за асобную мову лічаць, даводзячы, бытцам яна мала чым розніцца ад расейскай.

Мы ведаем, што наша мова развілася праз сотні гадоў зусім інакш, чым расейская, што гэта—дзьве розныя мовы. Гэта ведаюць і ўсе прадстаўнікі навукі, ведаюць тыя, хто хаця бы раз пачуў жывую беларускую гутарку. Наш народ, нашы дзеці гавораць не па расейску, а па свому, — і іх па свому трэба і ў школе вучыць. Ніхай сабе беларуская мова — родная сястра расейскай. Але яна ёсьць, ёю гавораць 9 мільёнаў душ, і забывацца аб ёй нельга.

не зважаючы на вялікія страты, аўстрыякі днём і ночай не спыняюць безкарныя атакі на расейскія пазыцыі. Расейскае войска адбівае іх агнём, ручнымі гранатамі і проці-атакамі на штыкі, у працягу каторых расейцам удаецца захопліваць шмат палонных і кулямётоў. У Ўсходняй Галіччыні аўстрыяцкія атрады меюцца затрымацца каля рэкі Луквы і далей ад Везуполя. За мінуўшыя суткі ў Карпатах і Ўсходняй Галіччыні узята ў палон 47 афіцэроў 3000 салдатоў і захоплена 16 кулямётоў.

20 лютага На ўсім фронце паміж Нёманом і Віслай заўзятые бітвы не спыняюцца. На некаторых участках расейскае войска карысна пасунулося наперад. У раёні вёскі Моцажэ расейцы захапілі 6 кулямётоў і ўзялі ў палон чатырох афіцэроў і некалькі сот салдатоў. Палонных немцоў таксама захапілі расейцы баручы ўзмацваньня каля ст. Канопкі. У Карпатах на поўдзень ад Заклічына расейцы захапілі непрыяцельскае ўкрапленне. Атакі аўстрыякоў 19 лютага былі некалькі слабыя. У Ўсходняй Галіччыне расейскае войска 19 лютаго увайшло ў Станіславоў і карысна пераправілася пераз Лукву.

21 лютаго. На левым беразі Нёману немцы атпісьнены за ст. Сімні і ў раёні Лейпуні. У размяшчэньні войска на правым беразі Нарэва значных перамен не было. На шляхах к Ломжы адбываюцца заўзятые бітвы, прычым у ночы на 20 лютаго расейцы выбілі непрыяцеля с пануючэй вышыні болей на захад ад шоссэ Ставіскі—Ломжа, каля вёскі Карвова, і захапілі 7 кулямётоў. На левым беразі Віслы і ў раёні рэкі Піліцы, 20 лютаго немцы павялі атакі на невялікіх участках расейскіх пазыцый каля вёскі Доманевіцэ. У Карпатах безкарныя атакі аўстрыякоў на Беліградзкім напрамку не спыняюцца. У Ўсходняй Галіччыні расейцы, збіваючы аўстрыякоў з іх умацаваных пазыцый каля рэкі Быстрыцы і захопліваючы сотні палонных, далей наступаюць.

22 лютаго. Расейскае наступленне на левым беразі Нёману і на шляхах к поўначы-захаду ад Гродны не спыняецца. Расейскае войска атпіснуло немцоў за фронт Сопецькі—Ліпск і энэргічна пасовываецца далей. Так сама на Млаўскім напрамку расейскім атакам шанцуе. За дзень расейцы ўзялі тут каля 500 палонных с сямя афіцэрамі і захапілі тры кулямёты. На левым беразі Віслы ў раёні Піліцы бітвы прымаюць болей шырокія размеры. У Карпатах між Ондавай і Санам аўстрыяцкія атакі не спыняюцца. К поўдню-захаду ад Лютавіска яны меціліся перайці на правы бераг Сану, аднак проці-атакай у ночы на 21 лютаго аўстрыяцкія аддзелы, перайшоўшы Сан, знішчаны.

23 лютаго. У Сувальскім раёні непрыяцель атпісьнены на фронт Маріамполь—Сімні—Августов. Расейскае наступленне не спыняецца. На правым беразі Нарэва без значных перамен. На левым беразі Віслы ў раёні Піліцы

наступленне немцоў спынена. Расейскае войска перайшло ў проці атаку. У Карпатах аўстрыякі ў раёні Сьвідніка спынілі атакі і адыйшлі ад расейскіх пазыцый, але далей штурмуюць безкарныя расейскія пазыцыі ў Баліградзкім напрамку. Так сама безкарныя новыя непрыяцельскія атакі каля Козювкі і Тухлы. У раёні Клаусэ расейцы акружылі невялікі непрыяцельскі атрад, с катораго адзін батальён здаўся увесь.

22 лютаго. Чорнаморскі флот абстрэліваў Зунгулдак, Эргелі, Кілімлі і Козлу. Непрыяцельскія гарматы змушэны былі замоўкнуць. Зруйнована прылады для дабываньня і перавозкі угля, прыстані і склады. Затоплена 8 параходаў і адзін парусны карабель.

24 лютаго. На ўсім фронце між Нёманам і Віслай ваенныя змаганьні 23 лютаго мелі вельмі заўзятый характар. На Августоўскім напрамку бітва адбываецца ў дзьвух верстах ад ст. Августов. Пад Осойдом крэпасныя гарматы с карысцю змагаюцца з асаднымі гарматамі. Нямецкая атака на шляхах ад Кольно к Ломжы адбіта. На поўдзень ад Хожэля непрыяцель ўводзіць у бітву значныя сілы. Немцы, наступаюшы на поўдзень ад Дробіна, аткінуты назад з вялікімі стратамі. На левым беразі Віслы, ў раёні Піліцы, расейскія і нямецкія атакі ідуць па чародзі. Расейцы захапілі палонных і кулямёты. У Карпатах на Баліградзкім напрамку, нягледзячы на нялічэныя страты, атакі аўстрыякоў не спыняюцца. Каля вёскі Студзённае непрыяцель удалося захапіць пераднёе акапы двух расейскіх батальёнаў. На Ужоскім і Мункацкім напрамках непрыяцель так сама вёў атакі, агулам безкарныя. Пасля заўзятых бітвы непрыяцель 22 лютаго захапіў большую частку вышні 992 каля Козювкі, але ўжо к раціцы 23 лютаго расейскай проці-атакай непрыяцель быў выбіты з усіх расейскіх акапоў, захопленых праз яго на гэтай вышыні. К поўначы-ўсходу ад Кляусэ расейцам аддалася рэшта абышоўшаго расейскае крыло атраду (колонны).

25 лютаго. У Сувальскім раёні расейцы далей с карысцю наступаюць. Расейская конніца блізка Сэйноў і Краснополя узяла ў палон да 200 нямецкіх пяхотнікоў. Па Осовцу 23 і 24 лютаго непрыяцель выпусьціў вельмі шмат 12-цалёвых бомбоў. На ўсім фронце на правым беразі Нарэва адбываецца заўзятая гарматная барацьба. Ад Хожэля к Праснышу і ўдоўж рэкі Ожыц непрыяцель наступае з невялікімі сіламі, перакіненымі з гродзенскаго раёну і падведзенымі з глыбі Нямецчыны. На левым беразі Віслы, ў раёні Піліцы, расейскія проці-атакі, ня гледзячы на заўзятый упор немцоў, атрымліваюць перавагу. Расейцы пасовываюцца наперад і захапілі колькісот палонных і кулямёты. Каля Лопушны расейцы адбілі дзейную і ночную атакі, каторыя вялі немцы густым строем. На Дунайцы сільная гарматная стрэлянна. У Карпатах аўстрыякі вялі

ВАЙНА.

На Ўсходнім фронце. (Тэлеграмы П. Т. А. ад Штабу Верхоўнаго Глаўнакамандуючаго).

19 лютаго. На фронце між Нёманам і Віслай расейцы далей наступаюць. У Гродзенскім раёні расейскае войска ізноў пасунулося наперад Пад Осойдом—заўзятая гарматная барацьба. К усходу ад Едвабно расейскае войска дасьцігла лініі непрыяцельскіх ака-

поў і ў раёні вёскі Моцажэ і Сестжанка адбываецца рукапашны бой. Пры пашырэнні расейскіх удачоў каля Кежэнца проці нямецкай брыгады, выбітай з гэтай вёскі, лічба палонных павялічылася да 21 афіцэра і 600 салдатоў. Паміж рэкой Ожыц і Віслай адбываюцца бітвы, асабліва заўзятые на участку між Млавай і Хожэля. На Карпатах між Ондавай і Санам,

вельмі шмат атакоў на ўсім фронце ад Горліца да Ужоскага напрамку, але былі аткінуты з вялікімі стратамі. У Усходняй Галічыні без асаблівых перамен.

(П. Т. А.)

На Каўказскім фронце. 23 лютаго бітвы ў Зачароходскім раёні не спыняліся. На іншых напрамках без перамен.

(П. Т. А.)

На Заходнім (Французскім) фронце—нічога важнага.

На вайне і каля вайны.

Лісты с пазыцый. У газ. «День» у карэспандэнцыі с Парыжа, надрукаваны лісты с пазыцый аднаго французскага пяхотнага салдата.

Лісты гэтыя цікавыя..

«22 Лістапада. Я пісаў-бы часцей, але ад холаду пальцы крэпнуды і нельга ўтрымаць алоўка ў руках. Холадна і суха, і гэта лепей, чым назолістыя дажджы. Пазаўчора — сьнег. Лес і поле прыгожа былі прыбраныя. Сёньні наш адпачынак у вёсцы. Мы запаралілі ў печы агонь. Як добра! Я—самы наймалодшы ў нашай роце. Аднаму таварышу—73 гады. Ён—бацька пяцёрх дзяцей, с каторых адзін так сама салдат. Ён с поўначы. Яго хатніе паўдекалі ад вайны і ён і цяпер ня ведае дзе яны. Адзін таварыш ранены ў руку. Другі памёр ў цяжкіх мукх: яму пашчэпала грудзі бомбаю і адарвала абедзве ногі. Тры гадзіны стагнаў ён, пасля памёр.. А ўсё ж ткі, безупынныя небаспечнасьці, цяжкія работы і недахват найпатрэбнейшага загартовываюць і робяць нас мацнейшымі і сільнейшымі. Я не баюся ні куляў ні гарматных набояў. Я супакойна ўгледваюся ў вочы сьмерці. Але мне здаецца, што я ніколі не любіў жыцьця так, як цяпер. І яшчэ здаецца мне чамусьці, што мяне не заб'юць».

«25 лістапада. Сёньні ясны асеньні дзень. Мы ў лесі і мне шкада, глядзячы, як зрываецца і падае мёртвае лісьце. Такі прыгожы ў лістападзі Парыж!.. Я ня

той, якім вы зналі мяне давайнэ. Якое усесьветнае горэ гэта вайна! Кожны дзень я хаваю каго небудзь с таварышоў. Ўвакруг запах сьмерці і гнілі. Я люблю жыцьцё. Я прыймаю гэтую вайну, як цяжкую немінучыну».

«11 сьнежня. Я не пісаў праз тое, што 4 дні мы былі ў траншэях (акопах), у лесі, ў імгле і пад дажджом. Нашэ становішчэ не змянілася. Кажуць, што мы перамагаем ворага. Быць можа. Але гэта не замінае ветру быць сырм і халодным. Хворых болей, чымся раненых і забітых..»

«15 сьнежня. Я змарыўся і маё сэрцэ перапоўнена горэччу. Але я сьмяюся, каб пад'ухаваціць таварышаў».

«20 сьнежня. Вайна кратаў родзіць ува мне агіднасьць. Я хацеў бы біцца на аткрытым полі, як мы біліся ў пачатку вайны. Тады мы дужаліся. Цяперака, як драпежныя зьверы, мы высочываем здабываю..»

«10 студня. Вось ужо 5 месяцаў як мы пад агнём. Мы жывём на шыю ў балоці. Гарматы грываць безупынку. Учора быў крывавы дзень. У немцоў згінуло многа людзей. Поўдзікіе морраканцы зрабілі чыстую бойню. У нямецкіх траншэях яны забівалі ўсіх немцоў без разбору».

«18 студня. Я быў у бітве пад Суассонам. Як многа пагінуло таварышоў!.. Нашэ жыцьцё—чыстае пекло. Я пачынаю думаць, што не вярнуся з гэтай праклятай вайны».

Гісторыя.

У таёмнай, глыбокай, сьвятой пад'яземнай, Дзе сыра земля і вільготны каменьня, Дзе чуць пранікаюць жывыя праменьні, Пустэльнік сідзіць адзінокі.

Пажоўклы пергамент навален усюды.

Дзед пішыць і пішыць—аж цэлыя груды

Напісаны густа. Здаецца, што цуды Дзед творыць у яме глыбокай.

Замест атрамэнту ён пішыць крывёю.

Разумнае вока блішчыць пад брывёю,

Ківаець ён лысай сваёй галавою, Працуюць касьцістыя рукі...

Адвечную праўду ён любіць жываю,

Ён судзіць без страху пра бласьць людзкую,

За шчырасьць адважную сьмела ваюе...

Яго будучь памятаць ўнукі...

У цёмных кутках пад'яземныя па-нуець і ціш і павага,

Часамі кажан толькі крыльлем спакойнасьць трывожыць,

С сьплясвёўшых няведомых шчэлін ён вылезьці маець адвагу,

І якбы яго летанісец работай кародзіць...

На новы лад мэты-жаданьні жыцьцё для патомкаў сатворыць,

Збудуецца хорам с касцей і жалейка ад труноў труклявых,

Аб нашых стагнаньнях і муках праз соткі гадоў загаворуць

Шмат казак, шмат песняў сьпяюць і шмат скажуць думак цікавых.

Ці людзі скіруюцца ў бок с свайго астарэлага шляху?

Паленшаюць?—Старэц і ведаць аб гэтым ня хочэ,

Ня любіць пытацца. Пра час свой спакойна, без страху

Ён пішыць. Над ім кажан крыльлем лапочэ...

1/II—15 г.

Ясакар.

19 лютаго.

(Гадюшчына вызваленьня с-пад панскай няволі).

Што год шэрыя селянскія масы ўспамінаюць гэты дзень. Ўсё далей і далей адыходзіць у мі-

нуўшчыну цёмныя часы прыгону,—і ўсе селянскія народы ў Расеі ідуць далей па шляху да лепшай, сьветлай будучыні.

Рухнуло рабство. Прыгонны—паднявольны—зробіўся свабодным чалавекам. Пачуў сваю творчую моц, якая хавалася шмат сталецый пад грубай сьвіткёй

І вось пачынаецца новае бытаваньне: шэрыя, на першы погляд,—несьвядомыя масы селян патроху перэрабляюцца у народы. Асвабоджэньня ад безпраўя і эканомічнай няволі прывяло і к асвабоджэньню духоўнаму. У душы селяніна вытвараецца незвычайны перэварот: у ёй родзіцца новыя пытаньні, новыя жаданьні—знайсці сабе самаго, свой нацональны твар.

Раўнапраўнасьць чалавека прывяла к нацональнаму адраджэньню.

У працяг поўвеку шырокая хваля адраджэньня скранула з мейсца украінца, заліла ўсю Літву, ускалыхнула Беларусь. Маса пачала рухацца, пачала будаваць сваю нацональную будову. Усюды закіпела праца на грунці культурна-нацональнага адраджэньня.

Вялікую моц, вялікую творчую сілу выявілі селянскія народы Расеі. Паміма волі панажале іх заўзятасьць з якой гэтыя народы ідуць да сваёй мэты, вытвараючы с сабе новыя крыніцы культуры, творчасьці. Яны будуць новае жыцьцё, новы абставіны жыцьця.

І ў гэтым—у гэтых новых матывах, урываючыся у супакойнае жыцьцё старых націй, з багатым культурным скарбам—хаваецца вартасьць нацональнага адраджэньня селянскіх народаў Расеі і нашага краю—Беларусі.

Гартоўная вытываласць, узгадоўвалася ў іх шмат вякоў і не знаходзіўшая сабе другога выходу, апрача фізычнай працы,—цяперака перэтвараецца у культурныя вартасьці, у творчасць розуму і сэрца.

Памалу—год за годам падыймаюцца гэтыя шэрыя рознамоўныя масы у верх, да тых высот, да якіх ужо дабраліся болей шчаслівыя ад іх суседзі. Рухаюцца

На вуліцы.

Блудзіў па вуліцы я тэй, дзе сустрачаў яе, Яе—не ўцямаю—шчасьце ці сваё нешчасьце... Час быў такі, калі ўжо першы певень устае, А злодзей сьмела з лежа выпаўзае красьці.

Па небі месяц бледны, як нябошчыкавы твар, З-над воблакоў сьцікаўся, бытцам там ён шляху

Свайго ня мог знайці паміж расплакаўшыхся хмар,

Ці, каб с туль не зваліцца, блукаўся так с страху.

Паволі горад на сябе ўскладаў аковы сну, Сьвятло ў вакнох адно ўсьлед за адным каналам; Дзе-не-дзе ржавы ключ пужаў скрыготам цішню

Ды спозьнена павозка дзіка ляскавала.

У дроці, што паміж слупамі віўся густа ўдоўж, Якобы напаты былі там людзкія жылы, Гудзеў, заводзіў вецер, бы па дроці рэзаў нож; Як вісельнік, выў, вырваўшыся с-пад магілы.

Здалёку, ад чыгункі данасіўся, сьвіст-выцьцё, Упіваючыся ў сэрцэ вытачэнай сталей,— Якобы с тым сьвістам адлетало шчасьце і жыцьцё, Ці гінуў нехта наймілейшы там—за даляй!

Аб сьцены рэха стукалося ад хацьбы маеі,— Цягляны мур сачыў за мною безупынку; Ад фанароў цень мой ўсё то даўжэй, то карацей

Выцягваўся, дваіўся, то зусім дзесь гінуў.

Лічў за шагам шаг я й пазіраў ўвакруг, як адань,

На заміраючы да заўтра горад грэшны, І чуўся я, як здрадай схопленая ў клетку лань,—

Такі бязсільны, пазабыты, безуцешны!

За думкай думка жалам сьвідравала галаву:

Што ёсьць, німа,—судзіў суды і перасуды.

І думаў ўсё: за што, на што сябе на часьці рву,

Калі за гэта маю толькі камняў груды?!

Так сноўдаўся па вуліцы і сам згараў ў сабе..

...Іду і чую: туж з-за муру ў сутарэні Рагочэ музыка, як сумашэдшая ў кляцьбе,

Пад музыку—бражджаньне ног, грудзей хрыпеньне...

І жутка стала... Ёсьць-жэ яшчэ людзі на зямлі,

Што могуць дзіць сабой зьмяніць і весяліцца, Не бачучы сваіх бязпутнасьцей, што іх змаглі

І душудь ад усюль, як зьмеяў наваліцца.

З нявольніцай нявольнік тут танцуе на убой, Пад зьдзекам рабскіх сагнуўшы шыі,

А там, на акрываўленых палэх крывей людзкой,

Нявольнік для нявольніка грабніцу рые!

Стыд спанаваў мяне, што я на вуліцы тэй быў, І аддаваўся нейкай візіі ўсёй душою,—

Тым горкім думам аб сабе і сэрцу тым, на зьдзіў

Так заўладаўшым маім сэрцам-сіратою!.

Янка Купала.

Вільня 15/II—15 г.

РАБАЯ СУЧЭЧКА*).

(Простая гісторыя з філязофічнымі талкаваньнямі на кожным кроку).

А раз да таго ўжо глыбока у косьці уехала гэта «немінучая доля», што Мацей нявытываў—ўстрапянуўся, як арол пустэльні, і сказаў:

—То-ж-бы-то, стой машына! болей ані шагу!..

*) Гл. „Н. Н.“ № 7.

І ён задумаў вялікую, страшную штуку—павесіць сваю сучэчку..

Сьмейся, ня сьмейся, але гэта была і вялікая і страшная штука для чалавека з мяккай і добрай натурай..

—Тож-бы-то! катам рабіцца!—думаў ён і злаваўся на самае жыцьцё.

Жыцьцё! жыцьцё! Чого ты ня робіш с чалавекам! Як той падшывалец-хлопчык, каторы на вітаццы трымае лёгкі пузыр, гэтак трымаеш ты у руках сваіх чалавека і круціш яго на ўсе бакі: вось ён тут! вось ён там! вось ён там! вось ён тут! Проста на дзіў..

А была вося якая гісторыя: як паважнаго гаспадара, Мацея выбралі за старасту. Служыў ён, як у казцы кажуць: «і верай і праўдай», але раз, пры «выпаўненьні сваіх служэбных абавязкоў» у карчме, прыехаў земскі і паклікаў яго к сабе. Людзі, ня хочучы губіць суседа, казалі, што ня ведаюць гдзе ён ёсьць цяпер. Тады земскі сам, як-бы сэрцам пачуўшы, пайшоў у карчму. Мацей спрытна схаваўся пад ложак. Уся справа скончылася б чыста і гладка, як польскі трыяк, каб ня сучка Яна урвалася у шычок сьледам за земскім і нухам сваім адразу пачула, што пад ложкам нешта жывое кратаецца. Думаючы што гаспадар яе забілі, ці якое ліха ўстроілі, з вялікім гвалтам і выцьцём кінулася да ложка. Земскі зацікавіўся і паглядзеў пад ложак..

Што далей было? Ну, звычайна: Мацей меў выговор ад земскаго, колькі дзён арышту, воўчы білет, сьвяточную лупцоўку ад жонкі, кпінкі і жарты ад суседаў і згрызоту ад самога сябе.. Лічыце цяпер на пальцах ўсе гэтыя падаруначкі!

Ну, ці-ж не вярта было за гэтую штуку яе павесіць? Здаецца суду Лічча і то мала... Гэтак думае кожны з нас, людзей, прымаючы пад увагу строгую чыстую праўду.

А яна, сучэчка, зусім увагі не звертала што гаспадар, пасля гэтаго адарэньня, пачаў глядзець на яе бліжэйшымі вокам..

—Э! настрой гэты,—думала яна,—драбніца, чалавек супакойца, хай паройдае гарачы час!

сьмела, без астаноўкі. І калі шмат хто яшчэ не бачыць гэтаго руху, дык толькі дзеля таго не бачыць, што і сам плывец у агульных хвалях чалавечага поступу.

Хто каго абгоніць — гэта пытаньне будучыні, пытаньне, на якое атказаць цяперака не бярэмся. Але мы пэўна верым, што як часы прыгону, калі чалавек знаходзіўся ў поўнай залежнасьці ад другога чалавека, гэтакаго-ж самага, як і сам ён, здаецца нам цяпер цяжкім сном, — так сама нашым унукам будзе здавацца «непраўдападобнай легендай» той час, калі людзі яшчэ сумневаліся: ці пазволяць кожнаму народу жыць так, як ён хоча, — ці не пазволяць...

Новая напасць.

«Не для Ісуса, а для хлеба куска».
(Народная прыказка).

Колькі гадоў таму назад звярнуўся ў нашу рэдакцыю чалавек — інтэлігент, катораму была патрэбна надмога. Лічыўся ён да таго часу паліткам. Тут прызнаўся да беларускай нацыі.

Назваўся Ян Еленьскі.

Яму памаглі: далі работу ў адной газэце ў Кіеві. Там ён выступаў заўсёды, як *шчыры беларус*.

Час ішоў. Газэта закрывалася. Вярнуўся і п. Ян Еленьскі ў Вільню.

Тутакі яму — як беларускаму працоўніку — памог адзін паліт: раз-стараўся для яго меісца памочні-ка сакрэтара ў сельска-гаспадарскім таварыстве.

І вось ён зразу аткінуўся ад беларушчыны. Але гэтаго мала: зрабіўся ворагам беларускай справы.

У польскім варшаўскім журналі «Świat» (№ 9—1915 г.) надрукована гутарка з ім аб беларускай справе. Як некаторыя нашы «прыяцелі» з расейскага абозу даводзяць перад расейскім грамадзянствам, бытцым «Наша Ніва» — поль-

ская «інтрыга», так п. Ян Еленьскі перад польскім грамадзянствам публічна заяўляе, бытцым наша работа кіруецца да расейшчыны і з гэтай прычыны нават ужо пад'упала...

Пад'упала, кажэ ён, перш наперш, работа беларускага музы-кальна-драматычнага кружка ў Вільні: «цяпер большая частка членаў кружка запісалася ў расейскае таварыство «Вістникъ Знанія».

Гэта — брэхня. Не «большая часць» членаў кружка, а ўсяго 4—5 душ запісалася ў тое таварыство, ды і гэта нічога супольна-наго с кружком і яго работай ня мае: *кружок спыніў сваю работу с пачаткам вайны, як кватэру яго узялі ваенныя уласці дзеля ваенных патрэб*. Ня гледзячы на гэта, кружок ешчэ месяц таму назад паставіў у Вільні першы раз беларускую оперэтку — на карысьць пацярапейшай ад вайны Літвы.

Мала гэтаго: таварыство «Вістникъ Знанія» ня ёсьць таварыство расейскае. Да яго належаць людзі ўсіх п'яці нацый краю! Ды і што можа зашкодзіць *музыкальна-драматычнаму кружку* прыналежнасьць некалькіх членаў яго да таварыства, каторае мае мэту «*вучыцца і вучыць?*»

Далей «быўшы беларус» кажэ:

Гэтак сама стаіць справа з беларускай прэсай. Выдатныя беларускія сілы кіруюць цяпер расейскімі дэмакратычнымі газэтамі. Вельмі заслужаная перад беларускім рухам «Наша Ніва» зьмяняе памалу свой пачатковы характэр і ўжо не адбівае ў сабе, як улюстры, ўсяго беларускага жыцця. Ішчэ нідаўна вялікі лік уласных карэспанданцаў з вёсак і мястэчак, каторыя становяць абліччэ «Нашае Нівы», у 1914 г. страшэнна зменшаецца.

І гэта — тройчы брэхня.

Перш-на-перш, той пан Ян Еленьскі данохаўся, што адзін беларускі працоўнік, *між іншым*, працуе і ў расейскай газэце. — І заяўленьне аб «выдатных сілах беларускіх», каторыя бытцым-то

перакінуліся ў расейскую публіцыстыку, *сведомы фальшывае*.

Другое — «Наша Ніва» не зьмяніла і не зьмяняе свайго характэру, аб чым добра ведаюць і ўсе чытачы нашы, і той «быўшы беларус», — ведама, калі ён чытае «Нашу Ніву».

Урэшці, лік карэспандэнцаў «Нашае Нівы» зменшыўся не ў 1914 гаду, а ад часу вайны, калі многа дзесяткаў нашых супрацоўнікаў былі пакліканы ў армію. Замест з вёскі — яны пішучь карэспандэнцыі з вайны, пад дажджом куль, пад грукат гармат. А поруч з гэтым і наагул — з вядомых усім прычын — цяпер перапісвацца надта цяжка...

І гэтаго ішчэ мала.

Пан Ян Еленьскі паведамляе польскае грамадзянства, бытцым «у мінуўшым гаду першае меісца заяў рух каталіцка-рэлігійны. Орган гэтай групы — «Беларус» — друкуецца лацінскім шрыфтам. Мэта яго — прапаганда ў касцёлах беларускага набажэнства...»

Скуль ён гэта ўзяў, — ня ведаем. У газэце «Беларус» дагэтуль ні слова не пісалася аб беларускім набажэнстве. Відаць, не чытаў ён і «Беларуса», як не чытае «Нашае Нівы»...

У канцы «быўшы беларус» нешта гаворыць аб агульнай беларускай рабоце.

Дзякуй Богу, *ні беларускі рух — з ім, ні ён — з беларускім рухам нічога супольнага ня мае*. І мы бы не звярнулі увагі на яго гутаркі, каб у газэце «Świat» не было напісана:

«Беларуская справа жыва займаецца віце-сакрэтэр сельска-гаспадарскага таварыства ў Вільні, п. Ян Еленьскі».

Напісаўшы гэта, газэта паказвае, што пану Яну Еленьскаму, ад каторага «Świat» мае свае ведамасці аб беларусах, можна верыць.

Мы думаем іначэй:

«Быўшы беларусам», каторыя інтрыгуюць проці беларускай справы на карысьць таго, чый хлеб ядуць, — верыць нельга.

а — п — а.

С чужыны.

(Ад нашага карэспандэнта).

Як я рад радзёханькі, што мой полк, дзе я служу, празываецца «Беларускі». Адно гэта слово ўжо кажыць многа, даець чужы... Толькі кепска, што ён стаіць далёка ад беларусі. Але што-ж зробіш! Усё-ж ёсьць нешта, што не дае пазбыць пра родную старонку.

Наш полк стаіць ў Т. губ. ў падмоствай вёсцы. Гэта вёска дужа не падобна на нашу беларускую вёску. Усё тут лепшае і хаткі і скацінка, тут лягчэй дабыць і смашнейшы кусок хлеба, земля пекная, троху і заробаткі ёсьць. Працуюць зусім не па нашаму: якбы небудзь узараў, пасеяў і даволі. Гною і ня ведаюць. Траўку пасеяць — для іх гэта дзіва, — «ёсь у нас кветкі» — гаворуць. Кабеты ўсю зіму каля дому; лёну німа, дык яны патроху гаду-юць якое небудзь парасё, ды і усё, а іншыя ходзяць на фабрыку — ці «спічэчную», ці яшчэ якую. А які заробтак на фабрыцы, можна мяркаваць стаго, што за набіўку тысячы каробкоў атрымліваюць залатоўку.

Апратка на панскі лад; апошняе прадаў, а адаеўся. У іншаго скарынкі хлеба німа, а ў жонкі і блісьціць і скарынка.

Калі я ўбачыў жыхароў, то адразу думаў, што гэта вучоны, багаты люд, а як разгледзіўся, то гэта зусім цёмны люд. Вучыцца ў іх ня хочучь. Мужык ўсё яшчэ недайшоў да сьвядомасці, што ён можаць вучыцца, што ён маіць розум, душу, можа нават і лепшую чым тыя, што могуць вы-сака вучыцца.

Да вайны па тутэйшым байкам дужа пілі гарэлку, а цяпер ніяк не нахваляцца, што яе німа. Ёсь п'янчугі, якія раней патрацілі апошнюю жончыну сарочку, а цяпер ўжо і коніка маюць, і жывёла мычыць ў хлеві, і дзеткі абуты, сыты, бегаюць да школі. Адно беда, што ўжо тутэйшыя людзі патроху навуваюцца піць нашу

На душы Мацея тымчасам кіпело, пынело, гарэло, як у дваццаці катлох, напоўненых смалой і грэшнікамі на дне пекла...

Помста... Ой, дзікая і паганая помста. На што ты ўдатна? — А на што я не ўдатна? — пытаньнем гэтак сама атказываець яна мне. — Я — помста — ўдатна на ўсё благое і страшнае, што можа толькі вытварыць дзікая і адважная фантазія чалавека — лепей казаць варункі чалавечага жыцця, бо ніякая фантазія с сваімі галаваломнымі выкрутасамі не дадумаецца да таго, да чаго варункі жыцця даводзяць сваім звычайным шляхам...

У Мацея ажна косыці затрашчэлі, як ён сьціснуў кулак у знак таго, што плян у яго гатоў.

— То-ж-бы-то! на, цю, на! — Ён зрабіў до-брыя вочы і кінуў сучачы кавалак сала.

Праўда, мільгнула у яе у думках нешта нейкае — якбы «Максім ды не саўсім» і зраді-лася у яе няпэўнасьць: падыйсьці да гаспа-дара, ці не падыйсьці.

Ой, гэта вайна паміж «так» і «не!»... Як яна смочыць кроў... нібы той магілёвы ваўка-лак у ночы. Здаецца зусім маленькая межа паміж гэтымі двума славамі — толькі саломінку перайсьці.

Сучэчка доўга раздумвала, падыйходзі-ла і адыйходзіла, выла жаласна і ціха пад-нос... Але слабасць, паганая слабасць яе — пакаштаваць таго, чаго ня можна — штурхну-ла яе, зарэзала без нажа і з'ела да апошняй костачкі. Яна ня вытрывала і падыйшла да Мацея за салам.

Тут ён яе злавіў адной рукой, выняў с кішэні вярхоўку с прыгатаванай пятлёй, спрытна закінуў ёй на шыю і зацягнуў. Бед-ная сучэчка затрапеталася ад страху, завыла і зрабіла жаласлівыя, рахманьне вочы, ат ка-торых, здаецца, сам Люцыпар залітаваўся бы.

— Не, брат! не ашукаш! ужо не падам-ся на вудачку тваю! То-ж-бы-то! — гарачыўся Мацей і пацягнуў яе ў блізкі барэзнік...

Бедная сучэчка пачала ўпірацца спачат-ку, але як памутнела ў вачох, яна не ўпіра-чыся сумна пайшла за сваім гаспадаром.

Падыйшоўшы да першай барэзіны, Мацей закінуў вярхоўку на сук і пацягнуў. Сучэчка глядзела, што тут выйдзе, тулілася да яго ног, лашчылася. Пакуль вярхоўка не падняла яе за галаву ў верх... Яна яшчэ стаяла на зямлі на задніх лапках, выцягнуўшыся. Як струна, і дрыжала ўсім целам, але тут Мацей пацягнуў яшчэ болей і задніе лапкі яе падня-ліся... У вачох яе закружыліся рознакалёрныя кругі... Пры гэтых варунках розум вельмі спрытна працуе.

Як Мацей стаў блізка, то яна ўрэшці-лася за яго бравэрку заднімі нагамі і ёй адразу палягчэла.

Мацей яшчэ болей рвануў за вярхоўку, але сук быў гнілы і зламаўся с трэскам. Ма-цей разам с сучэчкай паваліліся на зямлю. Сучэчка зрабілася дзікай і страшнай і давай рваць зубамі за ногі Мацея.

Азвьярэў і чалавек, ці толькі можа якбы маску хто зняў з яго; дагістарычны зьвер выйшоў на верх, закіпела кроў, ён заравеў ад злосьці... Сам зубамі, здаецца, кусацца хацеў...

Крэпка трымаючы вярхоўку ў руках, ён падняўся з зямлі, закінуў вярхоўку на другі сук і с сілай і імпэтам пацягнуў... Сучэчка зараз адарвалася ад яго з акрываўленым ку-ском яго штаноў у зубах і, як мяшок, паві-сла; вочы, як два бліскучыя гузікі, вылезлі на верх, па губах пацякла крывавая пена, яна задрыжэла... І гэта рухавае, вясёлае, бяз-віннае стварэньне адыйшла туды, дзе німа ніякіх пакусоў.

Мацей трымаў яшчэ колькі хвіль вярхоў-ку ў руках і дзіка равеў:

— Аго, то-ж-бы-то, гадзіна, будзеш памя-таць мяне! То-ж-бы-то! будзеш памятаць!..

І якбы ап'янеў чалавек пры гэтай ра-боце катэ... Гэта дакая расправа ударыла яму ў крыві страшнай гарачынёю. Пот па-крыў яго ўсяго. Зараз выпусціў ён вяр-хоўку з рук, і нежывая сучэчка ляпнула аб зямлю.

Мацей зараз пахаладзеў і якбы прахнуў-ся ад сваёй непрытомнасьці.

— Што я зрабіў?

— То-ж-бы-то, што я зрабіў? — шэптаў ён, азіраючыся мутнымі вачыма...

VII Пасьля гэтаго яшчэ рэхі доўга аддаюцца.

Ой, чалавечэ, шкадую цябе!.. Як калісьці кроў Авэля, гэта кроў не захаваецца ў зямлі... ня будзе маўчаць... Нешта, як чэрвяк зато-чыць грудзі твае... Нешта, як рой дзікіх пчо-л, адбярэць супакой твай... і ня толькі ў сьне, але і на яву бачыць будзеш гэту мару — ах-вяру твайго грэшнаго, неабдуманнаго паступ-ку... Дыбам валасы на галаве твай стануць, зуб аб зуб заляпаець... З вечным знакам Каі-на на твары будзеш хадзіць марнеючы, пакуль упадзеш у аглоблях... пакуль сумленьне за-есть цябе да канца!..

Якбы чуў Мацей, што нехта няўгледны прачытаў над ім гэтыя словы з за вялікаго, цёмнаго карча.

Мурашкі заірзалі па яго плечах, і як асуджаны на страшную кару, з апущэнай галавой ціха паплёўся ён да хаты.

І тут толькі пачалася у душы чалавека тая скрытая бязмерная мука, каторую людзі не заўсёды могуць і хочучь зразумець.

VIII. Аўтор ня можа вытрымаць, каб яшчэ колькі слоў не сказаць.

Што, маеш храпку, шаноўны чытач, да-ведацца яшчэ, як пасьля гэтаго далей пакіравалася жыццё нашаго Мацея і чым кончылася драма ў яго душы?..

Калі не ляніся, дык барыся за тые тоў-стапузныя раманы, чытай там пра графоў і ма-гнатоў, пра страшныя убійствы, пра вялікія мукі, ад каторых аддаець холадам магіл.

Чытай пра тую маладую, прыгожую кня-гіню, каторую бязвінна ўсклелі цёмным за-але, эт, чытай і даведаешся!..

Змітрок Вядуля.

(Канец).

весаюху «Ханжу». Паліція лавіць прадаўцоў і дужа караіць.

Калі я заходжу да свайго земляка, ён усё прытыкаець гаспадыні, што яна жывець «ручкі ў брючкі» — гэта значыць нічога ня робіць. А гаспадыня адно што можаць атказаць: «досі, досі», — гэта яна дражніць нашу мову.

І. Д. — пец.

3 Беларусі і Літвы.

3 Віленшчыны.

Абавязваючыя пастановы. 1) пад карай да 500 руб. штрафу, або з мес. арышту забараняецца купляць ад салдатоў адзежу, бялізну, вобуў і інш., а такжэ забараняецца даваць фальшывыя ведамасці аб сабе з мэтай скарасціць права першынства атпраўкі грузаў на чыгунках.

Уцекачы. Уцекачых у Вільню з мейсцоў захопленых вайной незьменшаецца. За апошніе дні прыбываюць найбольш жыды. Паводлуг не зусім акуратнага рахунку, зробленага паліцыяй, у Вільні цяперака месціцца каля 15 тысяч уцекачоў. У гэтым ліку безпрыпынных і патрабуючых грамадзянскай помачы каля 7 тысяч. Знаходзіцца такжэ у Вільні каля 30 безпрыпынных народных вучыцеляў — літвіноў.

Забранне гаспадарскіх прыладаў. У Віленскім сельска-гаспадарскім таварыстве знаходзіцца цяпер на складзе сельска-гаспадарскія машыны забранне расейцамі ў Усходняй Прусіі. Ацэніваюць гэтыя машыны на поўмільёна руб.

Запасы збожа ў вясковых магазынах віленск. губ., як падраховалі губэрнскае праўленне, такія: жыта 818 000 пуд., ярыны 329 000 пуд. Агульны харчэўны капітал у віленск. губ. раўняецца 1,689 000 руб.

Суды. Работнікі літвіна, К. Мартынайтиса за намаўліваньне жыхароў проці вайны ў ліпні 1914 г. у вёсцы Жэмалі, павельск. пав., ков. губ. віленскі ваенна-акружны суд засудзіў на 8 год у катаргу. — Падпаручык Костров, будучы ў адным з «вясёлых» мейсцоў у Лібава, пачаў стрэляць з рэвольверу і няўмысля забіў у суседнім пакоі прысяжнага адваката, Савілова. Ваенна-акружны суд прызнаў віну Кострова і засудзіў яго на паўгоду ваеннага арышту.

За лішняю цікавасць. На довічы у Вільні было такое здарэнне: работнік Ю. Балюкевіч ачышчаючы ад сьнегу палатно на чыгунцы знайшоў вялікі набой. Каб даведацца, што ў ім сядзіць, Балюкевіч палажыў яго на рэйцы ды стукнуў зверху ломам. Раздаўся ўзрыў, каторы адарваў Балюкевічу колькі пальцоў на абя дзвух руках, выбіў левае вока і параніў увесь твар.

83 раны! Да аднаго з віленскіх шпіталаў прывезлі салдата І. Разанкова, маючага аж 83 раны ад шрапнэлі. І кажуць, што хворы, хоць вельмі мучыцца, яшчэ выдаравае.

Пажар. У дварэ Вішнева, сьвєндзянскага пав., згарэла вялікая цагельня д-ра Э. Карловіча. Шкоды — 43,925 руб.

Самагубство. У лідзе ў складзі гуты «Нёман» павесілася А. Ключава.

3 Міншчыны.

Памілаваньне. Вядомы п. Солоневіч, цяперака рэдактар «Сьвер-Зап. Жызнi» у Мінску, колькі часу таму назад быў засуджаны на 2 месяцы турмы за стацьцю проці дзісенскага спраўніка, Сімановіча. Цяперака гэта кара, па прось-

бе на Найвышэйшае Імя, заменена Солоневічу на месяц арышту пры паліцыі.

За «узяткі» і інш. службовыя праступкі мінскае губэрнскае праўленне цягнець пад суд быўшаго мінскага прыстава, Івіцкага.

Кабета-доктар Земскай лекаркай пры шпіталі у Лошніцы, барыс. пав., прызначылі жыдоўку С. Іцковіч.

За колёнскую ваду. Бабруйскіе жыхаркі М. Сандлер і Н. Маламед за прадажу салдатам колёнскай вады, якой выпіўшы адзін памёр, засаджаны абедзьве на 3 месяцы пад арышт.

Грабежство. Надовічы у Слуцку убіліся у хату З. Харліпа 4 невядомых людзей, уваружэныя нажамі і рэвальверамі, і заграбілі 60 р., футра і 7 пуд. насення агуркоў на 500 р., пасля гэтаго скрыліся. Іх у скорым часе затрымалі і тут выявілося, што гэта былі селяне з акалічых вёсак.

Хаўрусны банчок. (Ад нашаго карэспандэнта). Як не цяжка нашым людзям гэта страшэнная сусветная вайна, але яны ўжо ня дужа вельмі яе пужаюцца. Усенародны кліч да агульнай працы даходзіць і ў глухую вёску. Знаходзіцца добрыя людзі, што не лянуюцца папрацаваць для сваіх браціяў, для ўсяго беларускаго адраджэньня. У с. *Мухаедах*, мінскай губ., рэчыцкага пав., сёлета 15 лютаго аткрылося крэдытовае таварыства. Пажадаймо-ж яму, браткі, вялікай нецярністай дарогі, каб яно моцна трымалося ў сваёй працы і прынесла карысьць тым, што да яго шчыра горнуцца. Вішчу Вас, вялікіе працоўнікі!

«Цікавы».

На лазарэты. Агульнагарадзкі хаўрус асыгнаваў 500 000 руб. на абстройку у Гомелі баракоў (памішчэньняў для лазарэтоў).

У Коўні камэндант забараніў да часу гаварыць праз телефон прыватным (не ваенным) асобам. Апрача ваенных могуць яшчэ карыстаць з телефону бальніцы, але больш то ніхто.

3 усіх старон.

Надзвычайная ахрана Рада міністроў паставіла прадоўжыць да 4 верасьня 1915 г. надзвычайную ахрану ва ўсіх тых мейсцох, у каторых німа асаднаго або ваеннаго палажэньня.

Земскі і гарадзкі хаўрус. Рада міністроў паставіла атпусьціць 2,600,000 р. па роўнай часьці ўсёрасейск. земск. і гарадзк. хаўрусу на далейшую іх працу у наладжываньні помачы хворым і раненым на каўказкім фронце. Апрача таго земскаму хаўрусу адпущэна 8,660,000 р. на утрыманьне яго установоў ад 1 студня да 1 марца, 500,000 р. на зваротрасходоў, якіе меў хаўрус устраіваючы этапныя пункты у Галіччыні, 500,000 р. на расходи, звязаныя з наладжываньнем санітарнай помачы жыхаром у раённі ваенных змаганьняў і 1,825,000 руб. на устройства лекарска-харчэўных аддзелаў і інш. устаноў хаўруса.

На помач гаспадаром. Міністэрства ўнутрэнніх спраў атрымала 5 мільёноў руб. на расходи звязаныя з харчэўнай і сеўбай помачай у мейсцох, пацярпеўшых ад ваенных змаганьняў.

Аб афіцэрах. 20 лютаго абвешчаны прыказ аб устроістві службоваго становішча пацярпеўшых

на вайне афіцэроў, але прызнаных годнымі к службе у адміністрацыйных установах.

Лётары на карысьць раненых. Апаवेशчэна, што прадажа разгрываных білетоў на карысьць раненых павінна быць закончэна да 1 марца на правінцыі, а да 14 марца у Петраградзі. Разгрываньне адбудзецца у канцы марца.

Аб згінутых на вайне. Гурток студэнтаў і курсістак у Петраградзі зьбірае спраўкі у штабе аб ваяках. Хто хочэ даведацца аб кім колечы с сваіх блізкіх на вайне можа звярнуцца да гэтаго гуртка, трэба толькі напісаць акуратна аб тым, аб кім хочэце даведацца, такія ведамасці: 1) імя, імя па бацьку і прозьвішчэ, 2) чын, 3) полк, рота, ўзвод. Для атказу трэба прылажыць на 15 к. марак і падаць свой акуратны адрэс. Адрэс гуртка такі: Петраград, Фонтанка, 121, кв. 100.

Міністр таргоўлі і прамыслоў Тімашэв пашоў па просьбе у атстаўку. На яго мейсцэ прызначэны кн. Шаховской.

Сынод і коопэратывы. Сынод пазволіў вучыцелём цэркоўных школ прыймаць учасьце ў крэдытовых таварыствах і інш. падобных грамадзянскіх хаўрусах, аднак з варункам, што аб гэтым будучы ведаць цэркоўныя ўласці.

Ад карскаго генерал-губэрнатора такі выйшоў прыказ: «Павэдлуг дайшоўшых ка мне вестак, грабежствы і гвалты над мазульманамі, які ўперад, не спыняюцца. Ізноў прашу ваеннаго губэрнатора звярнуць на гэта сумнае зьявішчэ асаблівую увагу і прыняць усе паказаньне ў ўспомненым выжэй прыказе спосабы спыніць гэтыя процімазульманой праступкі. Прызнаю канечным з мэтай змаганьня с падобнымі праступкамі завясьці ў мазульманскіх сяленьнях магчыма больш паліцейскіх аддзелаў, якім паставіць за абавязак затрымліваць ня толькі асоб, што пускаюцца на ўселякіе праступкі, але і ўсіх няпэўных асоб».

Батумскі генерал-губэрнатар, пад карай да 3 000 р. або 3 м. турмы, загадаў завешываць на ноч усе вокны ў г. Батуме, каб ані не выходзіло на двор сьвятло. А на вуліцах зусім забаронена запаліваць большыя ліхтары.

Калускаму губэрнатару кн. Горчакову, як паведамляюць «Бирж. Вѣд.», загадалі падацца у атстаўку за тое, што атказаўся заняць становішчэ курскаго губэрнатора, аб'ясьняючы гэта тым, што у калускай губ. мае свой двор і дзеля таго хочэ астацца на займаным дагэтуль становішчы.

Губэрнатар Набоков. Сэнат патрэбаваў у семідзённы тэрмін адбыўш. курляндзкаго губэрнатора Набокова аб'ясьненьняў, с прычыны незаконнаго ім арышту рэдактара латышкай газеты «Ветснільс Анскате».

Помшэсьць тыфусу. У Самары гарадзкое самапраўленне стараецца, каб як спыніць далейшае пашырэнне помшэсьці тыфусу, занесенай турэцкімі палоннымі. У гэтым часе захварэла 1000 з лішнім людзей у тым ліку больш як 180 душ с паміж лекароў і служачых у лекарнях.

гэтай чыгункі урад атпусьціў 10 паловай мільёноў.

Кары сьмерцый. У Баку ваенны суд засудзіў Ованідзе за ўбіўство сышчыка Полінскаго на кару сьмерцый цераз павешэньне. — У Кіеві павесілі селяніна Пустовойта, засуджэнаго на гэта за тое, што забіў стражніка у часе парубкі у дворным лесі.

За вывоз грошы за граніцу петраградзка судова палата засудзіла жонку купца Шарсстада на 4 мес. турмы, штрафу 4 тысячы руб. і конфіскацыю 6 тыс. руб., каторыя процізаконна хацела перавезці ў золаці за граніцу.

Чыстка Прыбалційскаго краю. Тутака велькі шмат назьбіралася нямецкіх і аўстрыяцкіх падданных, каторыя знаходзяцца пад над'зорам паліцыі. Цяперака ўласці загадалі паліцыі выслаць усіх такіх над'зорных у паўночныя губэрні.

Конфіскацыя табакі. Па загаду ваенных ўласцеў у Екацерынодары сконфіскавалі табакі, належачую да нямецкаго банка, усяго на суму каля 2 мільёноў руб.

За нямецкую гутарку высланы с Прыбалційскаго краю на ўвесь час ваеннаго палажэньня майстэр фабрыкі «Саламандра» Г. Тідэ.

Мяцеліца. С Харкова паведамляюць ад 21 лютаго, што там вельмі пашырылася страшэнная мяцеліца. Поезды прыходзяць спазніўшыся. Тэлефон паміж горадамі Бурдук і Волчанск перэрваны.

У Фінляндзіі. Апублікована апавешчэньне Петраградзкаго граданачальніка, што калі хто хочэ ехаць у Фінляндзію, то павінен мець пры сабе дакументы, пасьведчваючыя яго асобу.

У Польшчы. У Варшаві ў апошніх часах было колькі узрывоў бомбоў, кінутых з нямецкіх самалётоў. Ёсьць колькі людзей забітых і раненых, а найбольш дук пабітых шыб (каля 1,500 шыб). З гэтай прычыны камэндант варшаўскаго гарнізону апавесціў, што ў нямецкіх цэпеліны, лётаючы над Варшавай, будуць стрэляць з гармат. Дзеле гэтаго загадываецца жыхаром у часе стрэляніны хавацца у хаты. — Павэдлуг рахунку Польскаго Грамадзянскаго камітэту, Польшча мае шкоды праз вайну на 1,180,000,000 руб. — У Варшаву што раз больш наплывае жыдоў, высланых турэцкім урадам с Палестыны. Кажуць, што толькі з аднаго Ерузаліму высылілі каля 18,000 польскіх і расейскіх жыдоў.

У Галіччыні ужо якібы ўладжэна 100 з лішнім праваслаўных парафій (прыходаў), і новыя у дальшым цягу прылучваюць.

Аб усім па троху.

Запамогі салдатам і сел'ям салдатоў у англіцкай арміі. Удава за бітаго ў цяперашняй вайне мае права, калі яна бяздзетная, атрымліваць пэнсію 7 с паловай шылінгоў у тыдзень; калі ў яе ёсьць адно дзіцяне, дык пэнсія павялічваецца да 12 с паловай шылінгоў; калі дзяцей двое, то — да 15 шылінгоў. Удава, маючая траіх дзяцей, атрымлівае штотыдзень 17 с паловай шылінгоў. Калі ўдава не мае дзяцей, але ня можа працаваць, то яна атрымлівае штотыднёвую пэнсію ў 16 с паловай шылінгоў у тыдзень. (Шылінг — каля 50 кап.).

Рэдактар-Выдавец

І. Луцэвіч.

Амурская чыгунка. На будову